

Depozitni novac kao suvremeno sredstvo plaćanja

Poldrugač, Miroslav

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:389463>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

MIROSLAV POLDRUGAČ

DEPOZITNI NOVAC KAO SUVREMENO SREDSTVO
PLAĆANJA

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

Zaprešić, 2021. godine

VELEUČILIŠTE
s pravom javnosti
BALTAZAR ZAPREŠIĆ
Zaprešić

Preddiplomski stručni studij
Poslovanje i upravljanje

Usmjerenje Poslovna ekonomija i financije

PREDDIPLOMSKI ZAVRŠNI RAD

DEPOZITNI NOVAC KAO SUVREMENO SREDSTVO
PLAĆANJA

Mentorica:
dr. sc. Petra Popek Biškupec, v. pred.

Naziv kolegija:
FINANCIJSKE INSTITUCIJE I
TRŽIŠTA

Student:
Miroslav Poldrugač

JMBAG studenta:
0234058939

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
ABSTRACT	2
1. UVOD.....	3
2. RAZVOJ DEPOZITNOG NOVCA KAO INSTRUMENTA PLAĆANJA.....	4
2.1 PLATNA INFRASTRUKTURA	4
2.2 PLATNE KARTICE.....	6
3. ANALIZA KORIŠTENJA DEPOZITNOG NOVCA U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2020. GODINE.....	11
3.1 KOLIČINA TRANSAKCIJA PROVEDENIH DEBITNIM KARTICAMA U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2020. GODINE	11
3.2 POVEĆANJE VRIJEDNOSTI TRANSAKCIJA PLAĆENIH DEBITNIM KARTICAMA U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2020. GODINE	15
3.3 SPECIFIČNOSTI PLAĆANJA DEPOZITNIM NOVCEM U OSTALIM ZEMLJAMA EU	20
4. PROCJENA TRENDA RASTA UPORABE DEPOZITNOG NOVCA	23
5. ZAKLJUČAK	28
6. POPIS LITERATURE	30
KNJIGE I PUBLIKACIJE.....	30
ZAKONI I DRUGI PROPISI	30
ČLANAK IZ ČASOPISA	31
INTERNETSKI IZVORI.....	31
7. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA.....	32

SAŽETAK

U radu se razmatra trend smanjenja uporabe gotovog novca prilikom plaćanja roba i usluga na području Republike Hrvatske te povećanje uporabe depozitnog novca. Analizirana je situacija u proteklih pet godina te su sukladno utvrđenim parametrima dane prognoze za naredne godine.

Istraživanja su provedena metodom komparacije godišnjih statističkih podataka Ministarstva financija – porezne uprave iz sustava fiskalizacije i statističkih izvješća Hrvatske narodne banke. Dokazano je kako je u posljednjih nekoliko godina došlo do promjene navika korisnika platnih usluga te je porast upotrebe depozitnog novca na području Republike Hrvatske konstantan. Porast se očituje i u količini transakcija i u vrijednosti provedenih transakcija, a posebno je značajan izniman rast tijekom prošle godine zbog neočekivanih okolnosti uzrokovanih pandemijom COVID-19.

Dokazano je da će depozitni novac kao suvremeno sredstvo plaćanja na području Republike Hrvatske nastaviti rast kako količinski tako i vrijednosno. Provedena je usporedba situacije na području Europske unije i prikazana su dva moguća scenarija daljnjeg rasta transakcija provedenih depozitnim novcem na području RH: jedan sukladno petogodišnjem razvoju do pojave pandemije i drugi uzimajući u obzir promjene u platnom sustavu nastale tijekom pandemije.

Ključne riječi: depozitni novac, gotov novac, platne kartice, platne usluge

DEPOSIT MONEY AS A MODERN METHOD OF PAYMENT

ABSTRACT

The paper discusses the current trend of decreasing the use of cash for goods and services in the Republic of Croatia and increasing the use of deposit money. The situation in the past five years was analyzed. In accordance with the established parameters, forecasts are given for the coming years.

The surveys were conducted using the method of comparison of annual statistical data of the Ministry of Finance - Tax Administration from the fiscalization system and statistical reports of the Croatian National Bank. It has been proven that in the last few years there has been a change in the habits of payment service users. The increase in the use of deposit money in the Republic of Croatia is constant. The increase is reflected in both the volume of transactions and the value of transactions carried out, and the exceptional growth over the past year is particularly significant due to unexpected circumstances caused by the COVID-19 pandemic.

It has been proven that deposit money as a modern method of payment in the Republic of Croatia will continue to grow both in quantity and value. A comparison of the situation in the European Union was made and two possible scenarios for further development of deposit money in the Republic of Croatia were presented: one in accordance with the five-year development until the pandemic and the other in accordance with changes in the payments system during the pandemic.

Key words: deposit money, cash, payment cards, payment services

1. UVOD

Depozitni je novac suvremeno sredstvo plaćanja koje u posljednjih nekoliko godina sve više istiskuje druge oblike plaćanja (Europska središnja banka [ESB], 2021). Prema podacima Hrvatske narodne banke (2020b) u Republici Hrvatskoj se u posljednjih pet godina broj nacionalnih kartičnih platnih transakcija povećao za 58%, a vrijednost kartičnih platnih transakcija se povećala za 47%.

Depozitni novac ima istu funkciju kao i ostale vrste novca odnosno predstavlja kupovnu snagu koju vlasnici mogu koristiti u svrhu kupovine na način da se troše depoziti odnosno raspoloživa sredstva na transakcijskim računima u bankama. Osim za plaćanje, depozitni novac se može i zamijeniti za gotov novac. Osnovna razlika između depozitnog i gotovog novca je što depozitni novac nema fizički oblik za razliku od gotovog novca koji se nalazi u obliku novčanica i kovanica.

Kada se koristi depozitni novac smanjuje se količina novca u optjecaju i tako se stvara bezgotovinski platni promet. Bezgotovinska plaćanja su sva plaćanja za koja se ne koriste novčanice i kovani novac. U Republici Hrvatskoj je još uvijek najzastupljenije sredstvo plaćanja gotov novac, no tijekom posljednjih godina sve je uočljiviji trend porasta bezgotovinskih plaćanja. Tehnološke inovacije su vrlo aktivne u polju financijskih i bankovnih usluga te je internetsko i mobilno bankarstvo uvelike zasjenilo tradicionalno bankarstvo (HNB, 2020b).

U radu se razmatra aktualan trend smanjenja uporabe gotovog novca i poticanje korištenja depozitnog novca za svakodnevne transakcije. Provedena je analiza količine računa i vrijednosti transakcija koje su plaćene gotovinom u usporedbi s transakcijama koje su plaćene debitnim platnim karticama u razdoblju od 2016. godine do 2020. godine. Korišteni su podaci Ministarstva financija – porezne uprave iz sustava fiskalizacije i statistička izvješća Hrvatske narodne banke.

2. RAZVOJ DEPOZITNOG NOVCA KAO INSTRUMENTA PLAĆANJA

Najčešći instrument bezgotovinskog načina plaćanja (depozitni novac) u Republici Hrvatskoj su platne kartice (Mišić, 2021). Platne kartice se dijele na debitne, kreditne i prepaid kartice, a razlikuju se ovisno o dospijeću troškova. Debitne platne kartice se izdaju prilikom otvaranja tekućih ili žiroračuna, a njima se mogu plaćati robe i usluge ili podizati gotovina do iznosa koji je raspoloživ na računu. To znači da će račun biti terećen odmah po korištenju. Kod kreditnih platnih kartica postoji odgoda plaćanja, a za plaćanje prepaid karticom potrebno je na karticu unaprijed položiti sredstva.

Za potrebe ovog stručnog rada analizirana je upotreba debitnih kartica kao depozitnog instrumenta plaćanja u usporedbi s novčanicama i kovanim novcem kao gotovinskim sredstvom plaćanja.

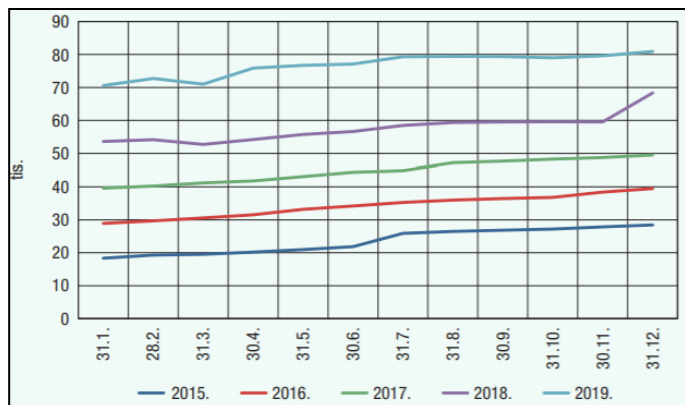
2.1 PLATNA INFRASTRUKTURA

Kako bi se jasnije definirao način korištenja depozitnog novca potrebno je naglasiti da je za korištenje neophodno da korisnik posjeduje debitnu karticu te na prodajnom mjestu postoji EFTPOS¹ uređaj jer se bez toga ne mogu inicirati kartične platne transakcije.

Trend porasta bezgotovinskih sredstava plaćanja uočava se i u povećanju broja EFTPOS uređaja tijekom proteklih godina. Na dan 31.12.2016. godine na teritoriju Hrvatske aktivno je bilo 106.081 komada EFTPOS uređaja, a do kraja 2017. godine taj broj je porastao na 118.621 komad što je povećanje od 10,6%. Do kraja 2019. ukupno je na području Hrvatske bilo aktivno 111.172 komada EFTPOS uređaja pa možemo reći da je na 100.000 stanovnika 2.720 uređaja (HNB, 2020c).

EFTPOS uređaje prema načinu korištenja dijelimo na kontaktne, beskontaktne i beskontaktno-kontaktne. Prvi beskontaktni uređaj je u Hrvatskoj primijenjen 2017. godine, a danas je većina uređaja u Hrvatskoj beskontaktno-kontaktna i njihov broj se svake godine povećava.

¹ engl. Electronic funds transfer at point of sale

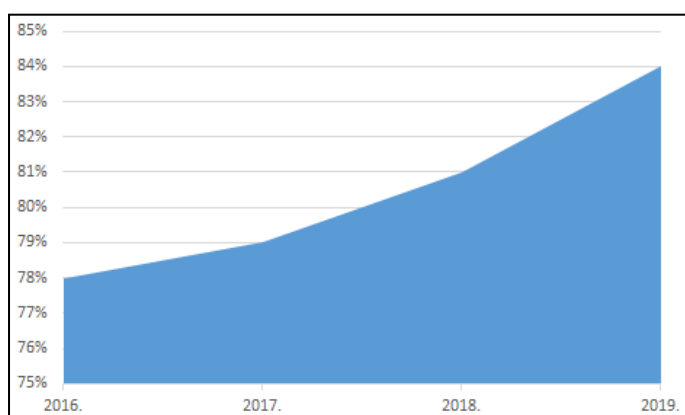
Slika 1 Povećanje količine beskontaktno-kontaktne EFTPOS uređaja od 2015. do 2019. godine

Izvor: Hrvatska narodna banka (2020.), Platne kartice i kartične transakcije – Statistika platnog prometa 2019., dostupno na <https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fad9e82>, [12.05.2021.]

Rast količine EFTPOS uređaja uzrokovao je da danas isti postoje i u malim dućanima i pekarama odnosno lokacijama koje su donedavno bile orijentirane isključivo na gotovinsko plaćanje. To je ubrzalo plaćanje odnosno više nema potrebe da se gotovina podiže na bankomatima ili šalterima banaka kako bi se provela transakcija jer se gotove sve usluge/robe mogu platiti automatski korištenjem debitnih kartica.

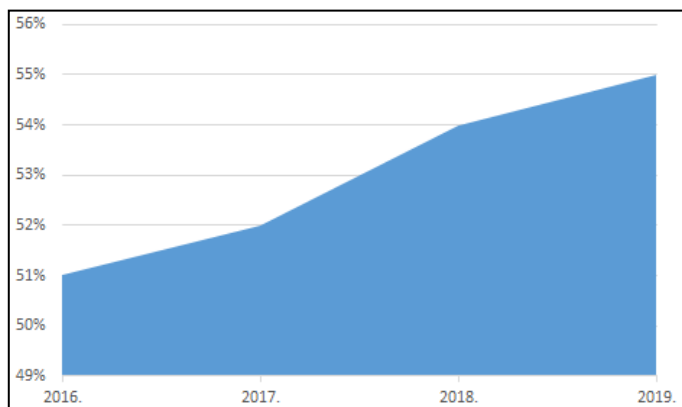
Korisnici mogu imati više različitih debitnih kartica koje im omogućuju da plaćaju robu i usluge na prodajnim mjestima koja posjeduju EFTPOS uređaj te podižu gotov novac na bankomatima ili na šalterima financijskih institucija.

Prema podacima Hrvatske narodne banke (HNB, 2020a) uočljiv je trend povećanja postotka stanovnika RH koji ima imaju barem jednu platnu karticu pri čemu je uočljiva prevlast debitnih kartica odnosno sve je veći postotak stanovnika koji imaju samo debitne kartice.

Grafikon 1 Udio stanovnika RH s barem jednom platnom karticom

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

Grafikon 2 Udio stanovnika RH koji imaju samo debitne kartice

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

2.2 PLATNE KARTICE

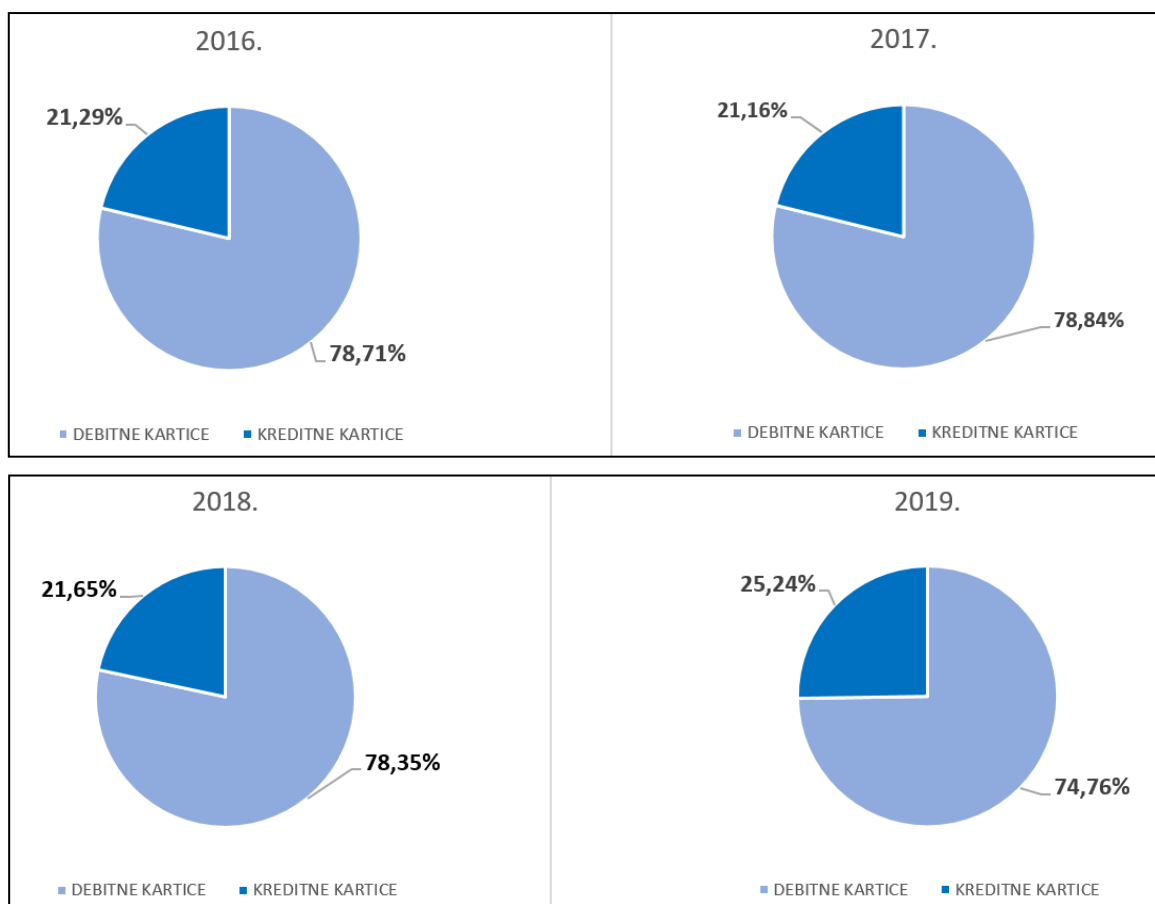
Prema podacima iz publikacije *Platne kartice i kartične transakcije* (HNB, 2020c) početkom 2020. godine u Republici Hrvatskoj je evidentirano ukupno 9.224.852 platne kartice, od čega je 6.895.963 komada debitnih kartica odnosno 75% od ukupne količine platnih kartica.

Tijekom protekle četiri godine zabilježen je lagani rast kreditnih kartica no debitne kartice i dalje prevladavaju.

Tablica 1 Broj platnih kartica od 2016. do 2019. godine

<i>VRSTA PLATNE KARTICE</i>	<i>2016.</i>	<i>2017.</i>	<i>2018.</i>	<i>2019.</i>
<i>DEBITNE KARTICE (mil. kom.)</i>	6,944	7,012 ↑	6,704 ↓	6,895 ↑
<i>KREDITNE KARTICE (mil. kom.)</i>	1,878	1,882 ↑	1,853 ↓	2,328 ↑

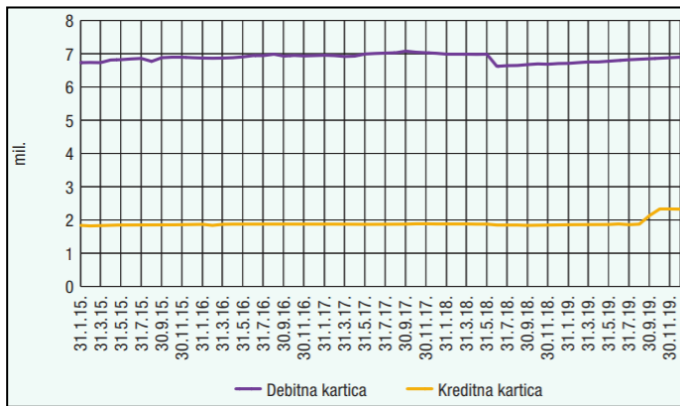
Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, *Platne kartice i kartične transakcije*, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

Grafikon 3 Prikaz udjela debitnih i kreditnih kartica od 2016. do 2019. godine

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

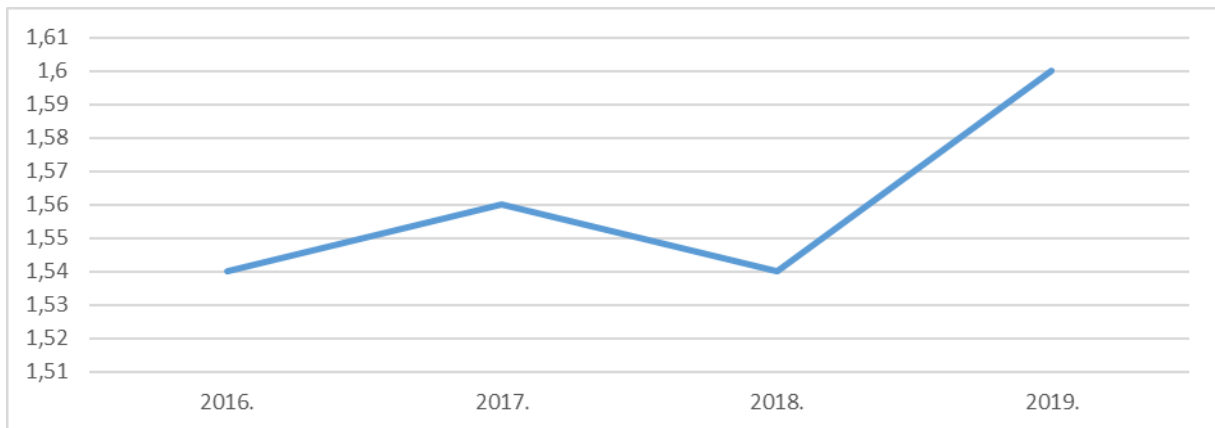
U usporedbi 2018. i 2019. godine broj debitnih kartica je porastao za 2,8% no istovremeno je rastao i broj kreditnih kartica te se udio debitnih kartica umanjio za 3% (HNB, 2020c). Općenito, posljednjih je godina konstantno rastao i broj debitnih i broj kreditnih kartica uz povremene manje oscilacije.

Slika 2 Prikaz količine izdanih debitnih i kreditnih kartica u RH (razdoblje 2015.-2019.)

Izvor: Hrvatska narodna banka (2020.), Platne kartice i kartične transakcije – Statistika platnog prometa 2019., dostupno na <https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fad9e82>, [12.05.2021.]

Uzimajući u obzir da je u 2019. godini u Republici Hrvatskoj bilo 4.087.843 stanovnika, može se ustvrditi da je broj debitnih platnih kartica po stanovniku bio 1,6. U nastavku je prikazana usporedba broja stanovnika i količine debitnih kartica u razdoblju od 2016. do 2019. godine.

Grafikon 4 Količina debitnih kartica po stanovniku RH

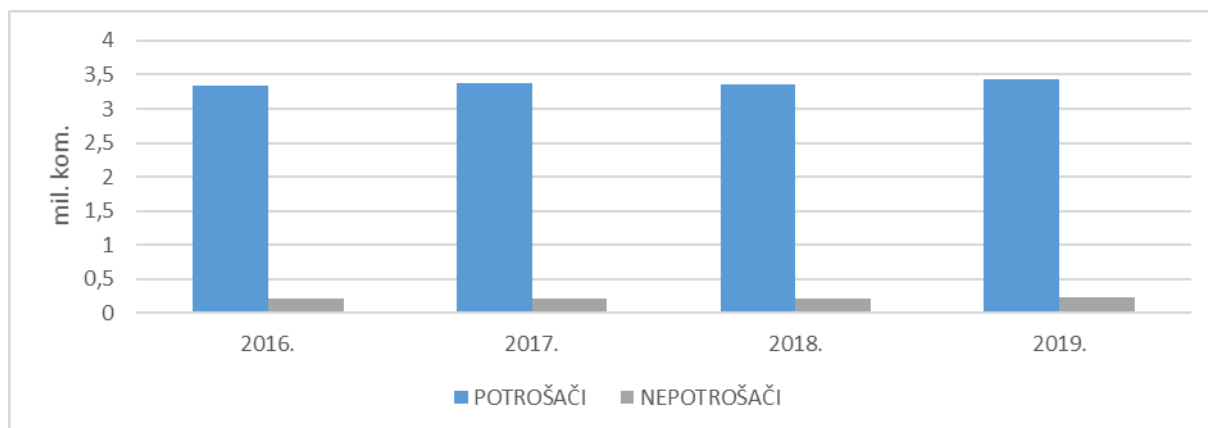
Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

Povećanje broja platnih kartica može se pratiti i analizom potrošača i nepotrošača (poslovnih subjekata) koji posjeduju kartice. U nastavku je prikazano razdoblje od 2016. do 2019. godine.

Tablica 2 Broj potrošača koji posjeduju platne kartice u razdoblju od 2016. do 2019.

	2016.	2017.	2018.	2019.
<i>POTROŠAČI (mil.)</i>	3,342	3,381	3,353	3,436
<i>NEPOTROŠAČI (mil.)</i>	0,207	0,209	0,221	0,237

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, *Platne kartice i kartične transakcije*, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

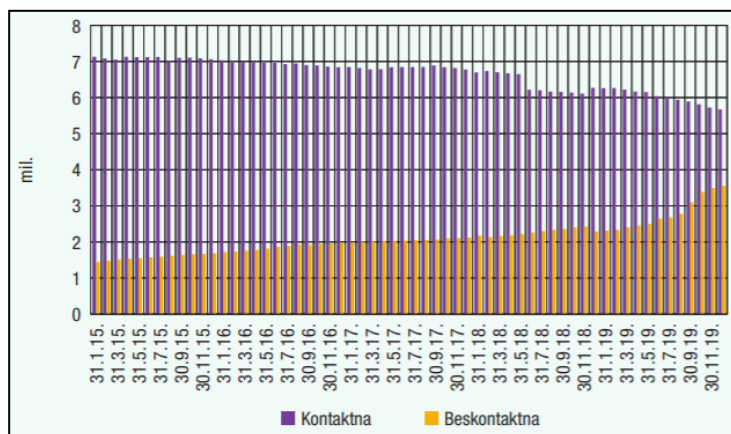
Grafikon 5 Imatelji platnih kartica

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, *Platne kartice i kartične transakcije*, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020.

Postepeni prelaz s gotovinskog na bezgotovinski način plaćanja dodatno su potencirale beskontaktno platne kartice koje su omogućile jednostavnu i brzu transakciju uz veću sigurnost jer transakciju provodi sam vlasnik kartice približavanjem platne kartice EFTPOS uređaju. EFTPOS uređaj očitava zapis koji se nalazi na čipu ili magnetnoj traci kartice i na taj način prikuplja podatke o kartici.

Početkom 2020. godine na tržištu RH je bilo 3.554.151 beskontaktnih platnih kartica odnosno 39% od ukupnog broja platnih kartica (HNB, 2020c). Od tog broja 2.785.933 otpada na debitne kartice odnosno 78% od ukupnog broja beskontaktnih kartice čine debitne kartice.

Relativno brzo povećanje broja beskontaktnih platnih kartica u razdoblju od 2015. godine do kraja 2019. te postepeno smanjenje broja kontaktnih platnih kartica jasno se očituje na slici u nastavku.

Slika 3 Prikaz koliĉine kontaktnih i beskontaktnih platnih kartica u razdoblju od 2015. – 2019. godine

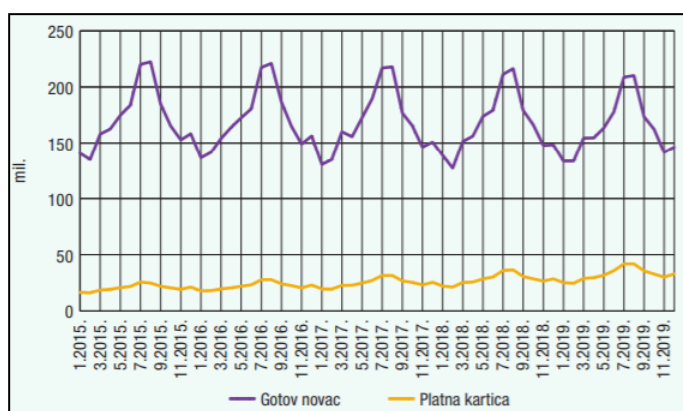
Izvor: Hrvatska narodna banka (2020.), Platne kartice i kartiĉne transakcije – Statistika platnog prometa 2019., dostupno na <https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fad9e82>, [14.05.2021.]

3. ANALIZA KORIŠTENJA DEPOZITNOG NOVCA U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2020. GODINE

Analiza korištenja depozitnog novca u razdoblju od pet godina provedena je komparacijom količine i vrijednosti transakcija provedenih gotovim novcem (novčanicama i kovanicama) i platnim karticama (debitne i kreditne platne kartice) u razdoblju od 2016. do 2020. godine. Posebno su iskazane količine i vrijednosti za debitne kartice, a posebno za kreditne kartice.

3.1 KOLIČINA TRANSAKCIJA PROVEDENIH DEBITNIM KARTICAMA U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2020. GODINE

Količina izdanih debitnih kartica kao i razvoj infrastrukture neophodne za provođenje plaćanja debitnim karticama utjecala je na porast transakcija obavljenih debitnim karticama u usporedbi s količinom transakcija obavljenih gotovinom (novčanice i kovanice). Taj porast nije nagli već je postepen no u posljednjih pet godina je konstantan s manjim oscilacijama. Te manje oscilacije se odnose na određene periode plaćanja. Na slici 9 može se uočiti rast transakcija u ljetnom periodu što je specifično za Republiku Hrvatsku kao turističku destinaciju. Kod transakcija izvršenih gotovinom izrazita je oscilacija tijekom ljetnih mjeseci dok je kod transakcija izvršenih platnim karticama blaža oscilacija.

Slika 4 Usporedni prikaz količine izdanih računa plaćenih gotovinom i platnim karticama u petogodišnjem razdoblju

Izvor: Hrvatska narodna banka (2020.), Platne kartice i kartične transakcije – Statistika platnog prometa 2019., dostupno na <https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fad9e82>, [14.05.2021.]

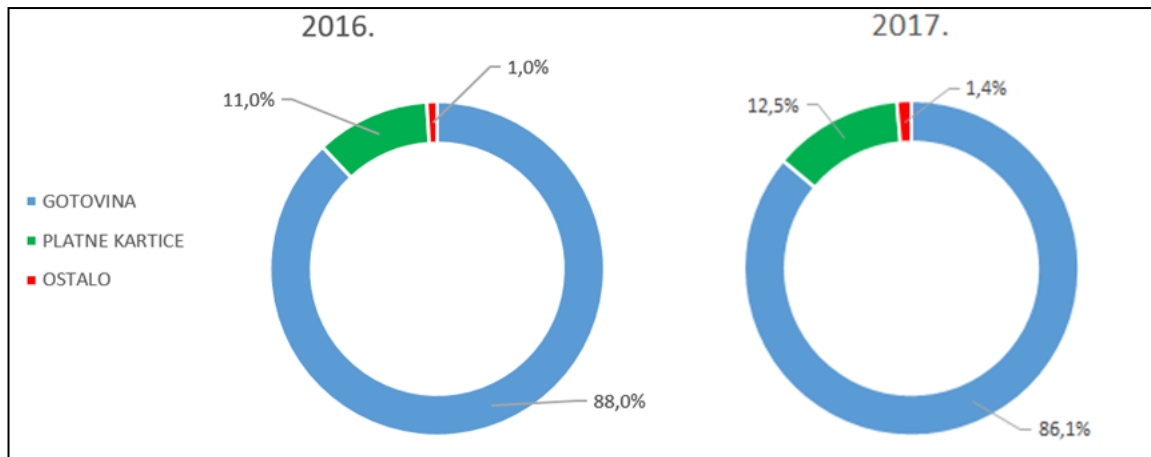
Tijekom 2016. godine ukupno je izdano 2.337,43 milijuna računa (Ministarstvo financija – Porezna uprava [MFIN PU], 2021). Od toga je 88% plaćeno gotovim novcem, 11% platnim karticama i 1% ostalim načinima u što se ubrajaju transakcijski računi, čekovi i sl. (HNB, 2017a).

Prema statističkim podacima Hrvatske narodne banke (2017b) debitnim je platnim karticama plaćeno 65,90% od ukupne količine plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 34,10%. Iz navedenoga proizlazi da je debitnim karticama je plaćeno 165.442.546 transakcija.

Prema podacima Ministarstva financija – Porezne uprave iz sustava fiskalizacije u 2017. godini ukupno je izdano 2.345,13 milijuna računa. Od ukupnog broja izdanih računa 86,1% je plaćeno gotovim novcem, 12,5% platnim karticama i 1,4% ostalim načinima (HNB, 2018b).

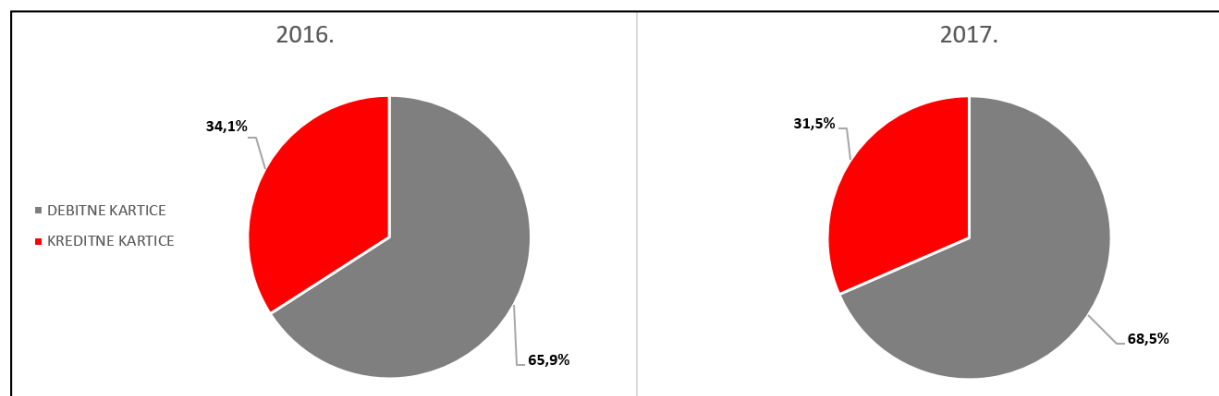
Debitnim platnim karticama je plaćeno 68,46% od ukupnog broja transakcija plaćenih platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 31,54% (HNB, 2018a). Iz navedenoga proizlazi da je debitnim karticama je izvršeno 190.409.877 transakcija.

U 2017. godini u odnosu na 2016. godinu broj izdanih računa koji su plaćeni gotovim novcem pao je za 1,31%. Istovremeno je broj računa koji su plaćeni debitnim karticama rastao za 15,57%. Rast broja računa koji se plaćaju debitnim karticama za 14,26 postotnih poena brži od pada broja računa koji su plaćeni gotovim novcem.

Grafikon 6 Udio plaćanja izdanih računa u 2016. i 2017. godini prema načinu plaćanja

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije, izdanje 2017. i 2018.

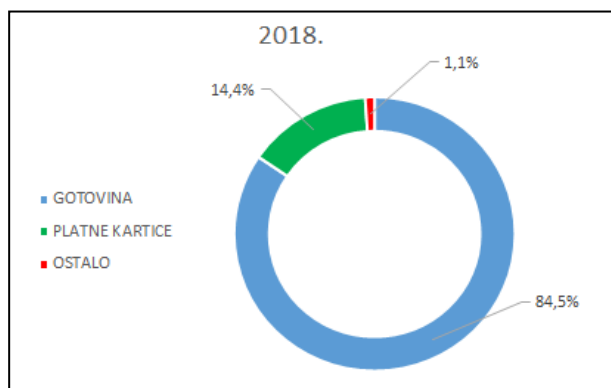

Grafikon 7 Udio plaćanja platnim karticama tijekom 2016. i 2017. godine prema vrsti platnih kartica

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2017. i 2018.

Tijekom 2018. godine ukupno je izdano 2.363,33 milijuna računa (MFIN PU, 2021). što predstavlja porast od 0,78% u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja izdanih računa 84,50% je plaćeno gotovim novcem, 14,41% platnim karticama i 1,09% ostalim načinima (HNB, 2019b).

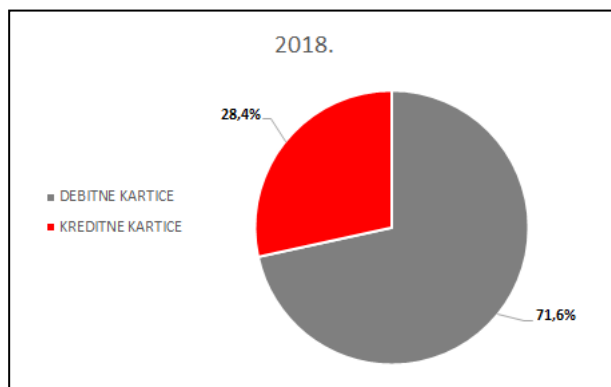
Ako se uspoređi količina izdanih računa 2018. u odnosu na 2017. može se zaključiti da je broj izdanih računa koji su plaćeni gotovim novcem pao za 1,07% dok je količina transakcija izvršenih platnim karticama porasla za 13,17%.

Grafikon 8 Udio plaćanja izdanih računa u 2018. godini prema vrsti plaćanja

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije, izdanje 2019.

Debitnim platnim karticama je plaćeno 71,58% od ukupne količine plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 28,42% (HNB, 2019b). Iz navedenoga proizlazi da je debitnim karticama izvršeno 221.419.359 transakcija. U 2018. godini je broj računa koji su plaćeni debitnim karticama rastao za 13,17%.

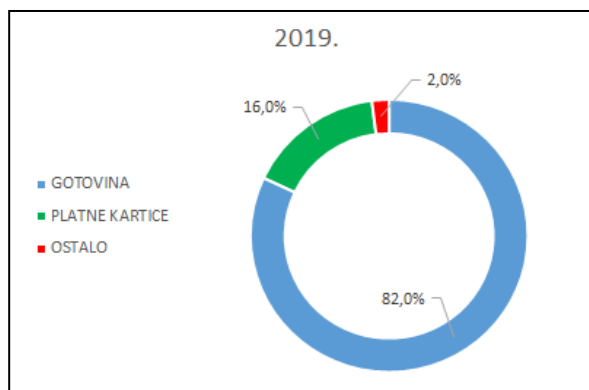

Grafikon 9 Udio plaćanja platnim karticama u 2018. godini

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2019.

Tijekom 2019. godine ukupno je izdano 2.382,32 milijuna računa (MFIN PU, 2021) što predstavlja porast od 0,8% u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja izdanih računa

82% je plaćeno gotovim novcem, 16% platnim karticama i 2% ostalim načinima (HNB, 2019b).

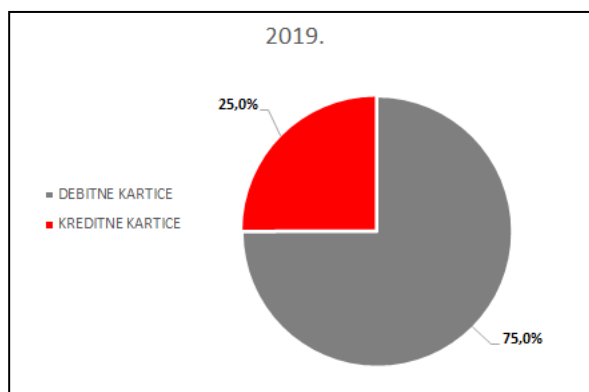

Grafikon 10 Udio plaćanja izdanih računa u 2019. godini prema vrsti plaćanja

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije, izdanje 2020.

Debitnim platnim karticama je plaćeno 74,96% od ukupne količine plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 25,04% (HNB, 2019a). Iz navedenoga proizlazi da je debitnim karticama je plaćeno 264.734.955 transakcija.

U 2019. u odnosu na 2018. broj izdanih računa koji su plaćeni gotovim novcem pao je za 1,8% dok je količina transakcija izvršenih platnim karticama porasla za 11,7%. Istovremeno je broj računa koji su plaćeni debitnim karticama rastao za 13,17%.

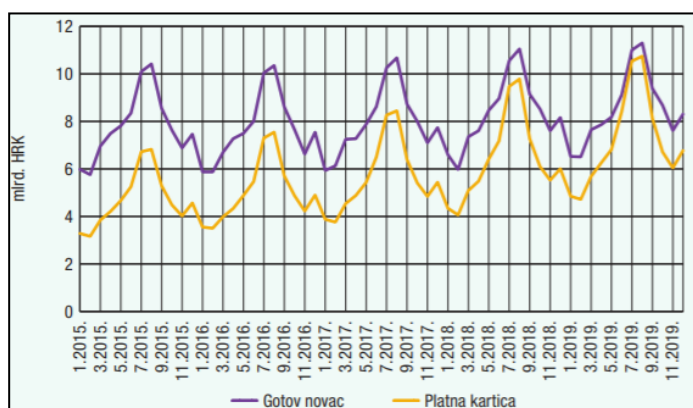

Grafikon 11 Udio plaćanja platnim karticama u 2019. godini prema vrsti platne kartice

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2020.

3.2 POVEĆANJE VRIJEDNOSTI TRANSAKCIJA PLAĆENIH DEBITNIM KARTICAMA U RAZDOBLJU OD 2016. DO 2020. GODINE

Identičan trend koji je vidljiv vezano uz blago, ali konstantno povećanje količine računa plaćenim platnim karticama uočljiv je i kada se analiziraju vrijednosti transakcija plaćene platnim karticama. Oscilacija je identična kao i kod količine transakcija, tijekom ljetnih mjeseci je uočljiv izniman rast svake godine tijekom petogodišnjeg razdoblja koji se analizira s razlikom da se navedeno primjećuje i kod transakcija provedenih gotovim novcem i kod transakcija provedenih platnim karticama.

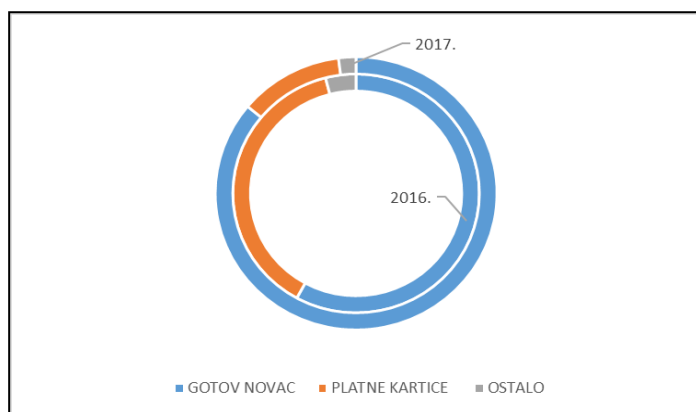
Slika 5 Usporedni prikaz vrijednosti izdanih računa plaćenih gotovim novcem i platnim karticama

Izvor: Hrvatska narodna banka (2020.), Platne kartice i kartične transakcije – Statistika platnog prometa 2019., dostupno na <https://www.hnb.hr/documents/20182/3337061/h-pkkt-2019.pdf/2b89a97c-2d9b-7780-a8aa-0a44fad9e82>, [20.05.2021.]

Tijekom 2016. godine izdani su računi s ukupnom vrijednosti od 158.691,34 milijuna kuna (HNB, 2017b). Gotovim je novcem plaćeno 58% vrijednosti dok je 38% vrijednosti plaćeno platnim karticama, a 4% ostalim načinima plaćanja (transakcijski računi, čekovi i sl.).

Debitnim platnim karticama je plaćeno 57,32% od ukupne vrijednosti plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 42,68% (HNB, 2017a). Debitnim je karticama plaćena vrijednost transakcija od 27.823.948.160 kuna.

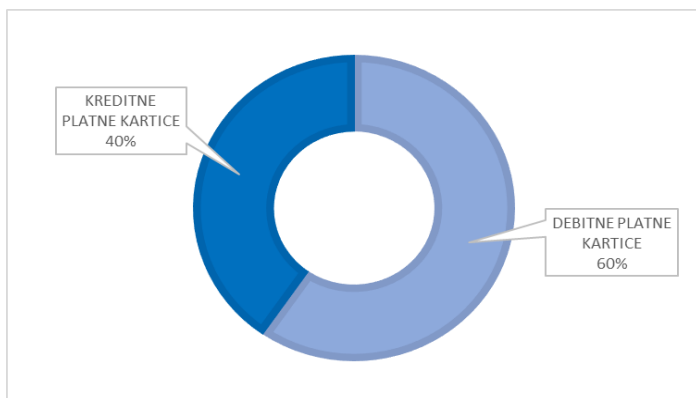
Prema podacima Ministarstva financija – Porezne uprave iz sustava fiskalizacije u 2017. godini ukupno su izdani računi s ukupnom vrijednosti od 170.474,70 milijuna kuna što predstavlja porast od 7,43% u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja izdanih računa 86,1% je plaćeno gotovim novcem, 12,5% platnim karticama i 1,4% ostalim načinima.

Grafikon 12 Vrijednost plaćenih računa po načinu plaćanja tijekom 2016. i 2017. godine

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2017. i 2018.

Prema vrijednosti izdanih računa 56,1% je plaćeno gotovim novcem, 37,2% platnim karticama, a 6,7% ostalim načinima. Debitnim platnim karticama je plaćeno 59,62% od ukupne vrijednosti plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 40,38%. Iz navedenoga proizlazi da je gotovim novcem plaćeno 95.636,31 milijuna kuna, a debitnim karticama je plaćeno 37.808,97 milijuna kuna.

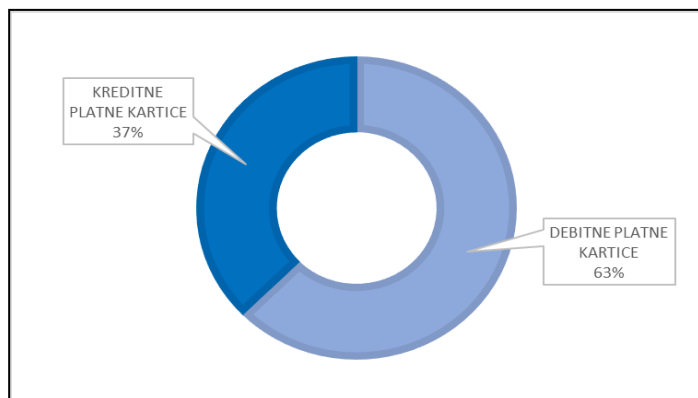
Grafikon 13 Udio vrijednosti izdanih računa u 2017. godini prema načinu plaćanja (samo za platne kartice)

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2018.

U 2017. godini u odnosu na 2016. godinu vrijednost izdanih računa koji su plaćeni gotovim novcem pala je za 3,87% dok je istovremeno vrijednost izdanih računa koji su plaćeni debitnim karticama rasla je za 8,58%. Iz navedenoga je vidljivo da vrijednost izdanih računa plaćenih gotovim novcem polako opada dok vrijednost izdanih računa plaćenim debitnim karticama raste.

Tijekom 2018. godine ukupno je izdano računa u vrijednosti 184.081,47 milijuna kuna (MFIN PU, 2021.) što predstavlja porast od 7,98% u odnosu na prethodnu godinu.

Od ukupne vrijednosti izdanih računa 54,32% vrijednosti se odnosi na plaćanje gotovim novcem, 41,68% platnim karticama i 4% ostalim načinima (HNB, 2019a). Debitnim platnim karticama je plaćeno 62,59% od ukupne vrijednosti plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 37,41% (HNB, 2019b). Vrijednost transakcija izvršenih debitnim karticama iznosi 37.221.697.426 kuna.

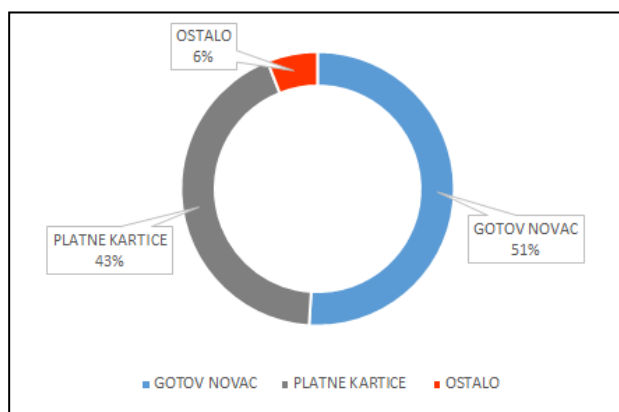
Grafikon 14 Udio vrijednosti izdanih računa prema načinu plaćanja (samo za platne kartice)

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2019.

U 2018. u odnosu na 2017. vrijednost izdanih računa koji su plaćeni gotovim novcem porasla je za 4,63%, dok je vrijednost transakcija izvršenih platnim karticama porasla za 13,12%. Rast vrijednosti izdanih računa koji su plaćeni platnim karticama za 8,49 postotnih poena je brže rasla od rasta vrijednosti transakcija plaćenih gotovim novcem.

Tijekom 2019. godine ukupno je izdano računa u vrijednosti 195.708,50 milijuna kuna (MFIN PU, 2021) što predstavlja porast od 6,3% u odnosu na prethodnu godinu.

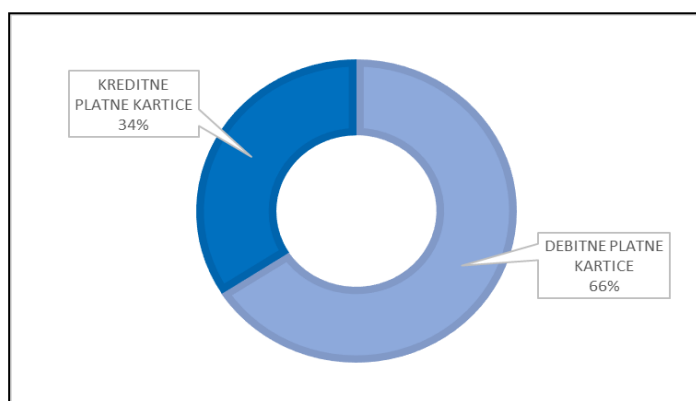
Od ukupne vrijednosti izdanih računa 51% vrijednosti se odnosi na plaćanje gotovim novcem, 43% platnim karticama i 6% ostalim načinima (HNB, 2019c).

Grafikon 15 Udio vrijednosti transakcija prema vrsti plaćanja

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2020.

Debitnim platnim karticama je plaćeno 65,87% od ukupne vrijednosti plaćene platnim karticama, a kreditnim platnim karticama 34,13% (HNB, 2019a). Iz navedenoga proizlazi da je debitnim karticama izvršena vrijednost transakcija u iznosu od 43.699.334.871 kuna.

Grafikon 16 Udio vrijednosti izdanih računa prema načinu plaćanja (samo za platne kartice)

Izvor: izrada autora prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2020.

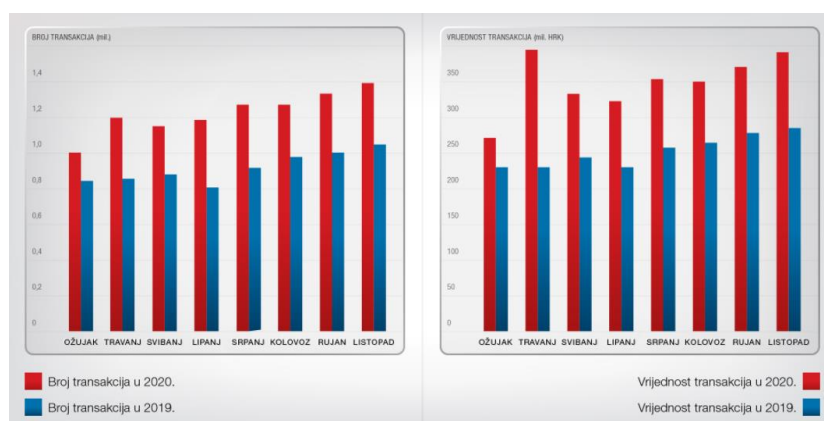
U 2019. u odnosu na 2018. vrijednost izdanih računa koji su plaćeni gotovim novcem porasla je za 2,1%, dok je vrijednost transakcija izvršenih platnim karticama porasla za 11,7%.

Rast transakcija provedenih depozitnim novcem i vrijednosti tih transakcija nastavile su se i tijekom 2020. godine. Pri tome je potrebno uzeti u obzir specifičnosti uvjetovane pandemijom COVID-19 zbog kojih je korištenje depozitnog novca raslo brže nego prethodnih godina. Pretpostavka je da su na nagli porast korištenja depozitnog novca osim pandemije utjecale i mjere koje su provođene na nivou države kako bi se građanima omogućila lakša prilagodba na

nove uvjete npr. preporuka HNB o povećanju maksimalnog iznosa beskontaktno platne transakcije bez upotrebe PIN-a².

Potrebno je naglasiti da to nije prirodan tijek događaja, već rast uvjetovan specifičnim uvjetima stoga u ovom radu nisu razmatrane specifičnosti utjecaja pandemije. No zanimljivo je to da je plaćanje depozitnim novcem nastavilo rasti i nakon ublažavanja epidemioloških mjera.

Ako se uspoređi broj transakcija i vrijednost transakcija u od početka pandemije u ožujku 2020. s istim razdobljima 2019. jasno se očituje porast koji je posebice specifičan već prvi mjesec nakon objave pandemije, u travnju, i po broju transakcija i po vrijednosti transakcija. Nakon toga razdoblja rast je nastavljen uz manje oscilacije.

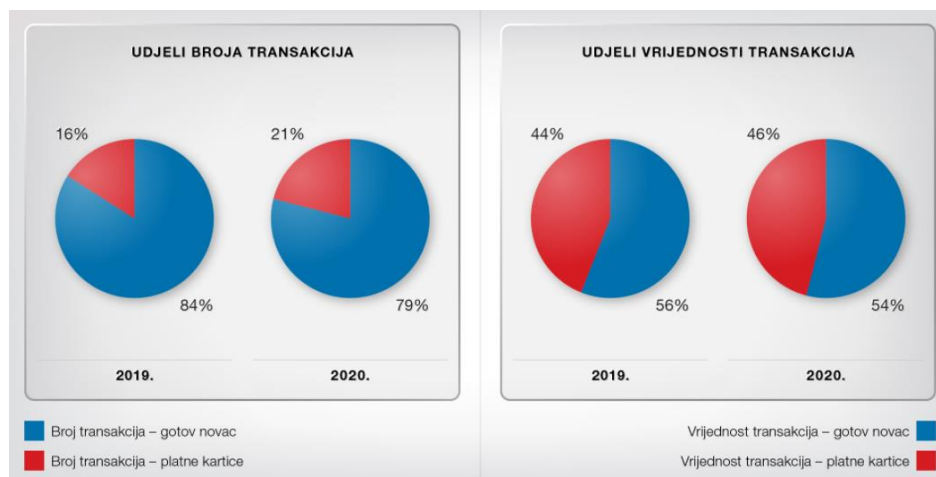

Slika 6 Kupnja depozitnim novcem u RH (broj transakcija i vrijednost transakcija)

Izvor: Mišić T. (2021.), Promjene navika plaćanja građana zbog pandemije COVID-19, dostupno na <https://www.hnb.hr/-/utjecaj-pandemije-covid-19-na-navike-placanja-u-rh> [28.03.2021.]

Analizom fiskaliziranih računa Ministarstva financija – Porezne uprave (MFIN PU 2021) očituje se porast udjela broja transakcija i vrijednosti transakcija provedenih platnim karticama. Porast se očituje i u prosječnom vrijednosti transakcije provedene platnim karticama koja je posljednjim godina iznosila oko 50,00 kn, a tijekom 2020. je iznosila oko 225,00 kn (Mišić, 2021).

² HNB-ova preporuka o beskontaktnom plaćanju u visini od 250 kuna bez PIN-a u primjeni od 6. travnja, <https://www.hnb.hr/-/hnb-ova-preporuka-o-beskontaktnom-placanju-u-visini-od-250-kuna-bez-pin-a-u-primjeni-od-6-travnja>, Objavljeno: 3.4.2020.

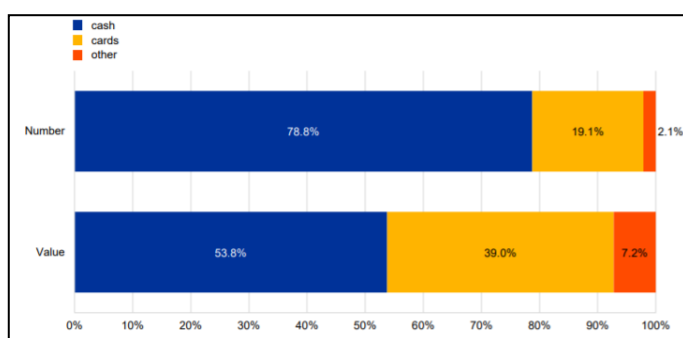
Slika 7 Udio broja transakcija i vrijednosti transakcija provedenih gotovim novcem i platnim karticama prema fiskalnim računima

Izvor: Mišić T. (2021.), Promjene navika plaćanja građana zbog pandemije COVID-19, dostupno na <https://www.hnb.hr/-/utjecaj-pandemije-covid-19-na-navike-placanja-u-rh> [28.03.2021.]

3.3 SPECIFIČNOSTI PLAĆANJA DEPOZITNIM NOVCEM U OSTALIM ZEMLJAMA EU

Udio plaćanja depozitnim novcem, a posebice debitnim platnim karticama raste na području cijele Europe (ECB, 2020). Za potrebe ovog rada korištene su analize koje redovito provodi Europska središnja banka³ o ponašanju sudionika platnog prometa država koje su uvele euro.

Istraživanja pokazuju da je, kao i u Hrvatskoj, gotov novac još uvijek dominantno sredstvo plaćanja na području Europske unije uz manje iznimke.

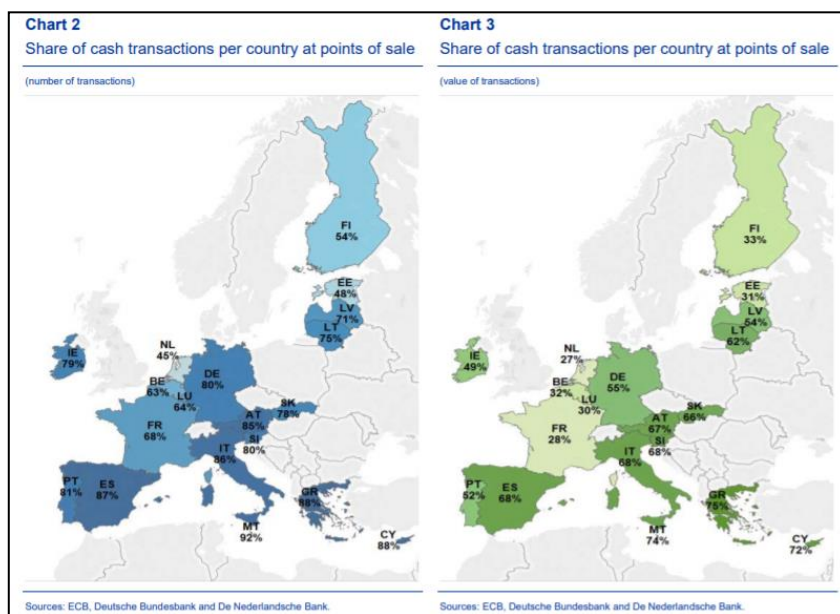
Slika 8 Udio plaćanja (količina i vrijednost) prema načinu plaćanja

Izvor: Europska središnja banka (2020), Study on the payment attitudes of consumers in the euro area, dostupno na <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.spacereport202012~bb2038bbb6.en.pdf> [20.5.2021.]

³ SPACE – Study on the payment attitudes of consumers in the euro area

Međutim, posljednjih nekoliko godina se očituje lagan, ali konstantan pad transakcija provedenih gotovim novcem. Istovremeno se očituje lagan, ali konstantan rast transakcija provedenih depozitnim novcem u većini država EU.

U pojedinim državama poput Finske, Nizozemske, Irske i Luxemburga očituje se smanjenje plaćanja gotovim novcem na što utječu i zakonodavne odredbe koje omogućuje da trgovac sam odluči hoće li uopće omogućavati transakcije gotovim novcem ili isključivo depozitnim novcem.

Slika 9 Udio plaćanja gotovim novcem – države koje su uvele euro

Izvor: Europska središnja banka (2020), Study on the payment attitudes of consumers in the euro area, dostupno na <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.spacereport202012~bb2038bbb6.en.pdf> [20.5.2021.]

U Hrvatskoj takve mogućnosti nisu dozvoljene jer je zakonski regulirano da su novčanice i kovani novac kuna zakonsko sredstvo plaćanja (HNB, 2013) stoga trgovci ne mogu samostalno isključiti takvu mogućnost plaćanja.

Provedene analize pokazuju da se porast depozitnih načina plaćanja očituje u cijelom svijetu pri čemu brzina ovisi o nekoliko faktora. Prvenstveno su to zakonske odredbe koje onemogućavaju ili usporavaju razvoj depozitnih načina plaćanja, zatim spremnost države da ulaže u digitalizaciju i automatizaciju te spremnosti javnosti na prilagodbu novim načinima plaćanja (Rysman i Schuh, 2016). Vrlo često je upravo javnost glavni faktor koji ubrzava prelazak s gotovine na bezgotovinu, dok u pojedinim državama postoji veliki otpor promjenama povezanim s financijskim sustavom.

Primjerice, u Nizozemskoj koja je jedna od vodećih država gledajući s pozicije bezgotovinskih sustava plaćanja. Niz maloprodajnih mjesta više uopće ne omogućuje plaćanje gotovim novcem i jedna su od pet država Europske monetarne unije koje su omogućile zaokruživanje iznosa računa kako bi se iz optjecaja povukle kovanice od 1 i 2 eurocenti.

Tijekom 2019. godine plaćeno je 186% više transakcija depozitnim novcem nego gotovim novcem pri čemu je 90% transakcija provedeno bezgotovinski (De Nederlandsche Bank, 2020). Iako nije za očekivati da će se takav razvoj situacije desiti u svim državama, a pogotovo nije izgledno da će se desiti u konzervativnim državama poput Hrvatske, ipak treba uzeti u obzir da je takva situacija realnost u državama nedaleko nas odnosno to je prikaz budućnosti.

Učestalo se provode istraživanja kako bi se otkrile preferencije korisnika i razlozi za određeno ponašanje, od čega su posebno značajna redovita istraživanja koja provode ekonomski stručnjaci Središnje banke Nizozemske (Van der Cruijssen, Hernández i Jonker, 2017).

Kao što je navedeno u stručnom radu vrlo znamenitog naziva "“In love with the debit card but still married to cash”⁴ (2017.) novčanice i kovani novac su duboko ukorijenjeni u život svih nas i vrlo često se na depozitni novac gleda kao na nešto neopipljivo, a time i nestvarno. Posebno su takve prilagodbe otežane za stariju generaciju. Izuzev svega dosad navedenoga u ovom radu veliki je izazov i sigurnost, posebice s aspekta krađe cijele uštedevine koja se nalazi na računu korisnika za razliku od krađe novčanika u kojem se obično nalazi samo dio financijskih sredstava koje korisnik posjeduje.

Sve institucije, izdavatelji gotovog i digitalnog novca, su svjesni svoje odgovornosti u nadolazećim procesima koji su tijekom pandemije naglo krenuli unaprijed. Tako je i u ime Europske središnje banke, predsjednica Christine Lagarde⁵ izrazila svjesnost prema promjenama koje se događaju i odgovornosti u tim promjenama. Iako su istraživanja provedena od strane Europske središnje banke pokazala da se 73% svih transakcija i dalje obavlja gotovim novcem, gotovo polovica ispitanika je izrazila da preferira digitalno plaćanje (ECB, 2020.) što se posebice vidjelo tijekom i nakon pandemije. Predsjednica Lagarde je naglasila da Europska središnja banka sustavno analizira promjene i procjenjuje rizike te će gotov novac uvijek biti dostupan građanima Europske monetarne unije. Uvođenje novih inovativnih načina plaćanja neće značiti gubitak postojećih.

Ovaj rad je potvrdio upravo takav stav i u Republici Hrvatskoj: postoji interes i želja za novim suvremenim sredstvima plaćanja no novčanice i kovani novac će uvijek ostati dio naše stvarnosti.

⁴ Prijevod autora "Zaljubljeni u debitnu karticu, ali još uvijek u braku s gotovinom"

⁵ "Payments in a digital world", govor na konferenciji Deutsche Bundesbank "Banking and payments in the digital world", 10. rujna 2020.

4. PROCJENA TRENDA RASTA UPORABE DEPOZITNOG NOVCA

Nastavno na provedene analize utvrđeni su parametri za daljnje prognoze uporabe depozitnog novca za provođenje transakcija na području Republike Hrvatske.

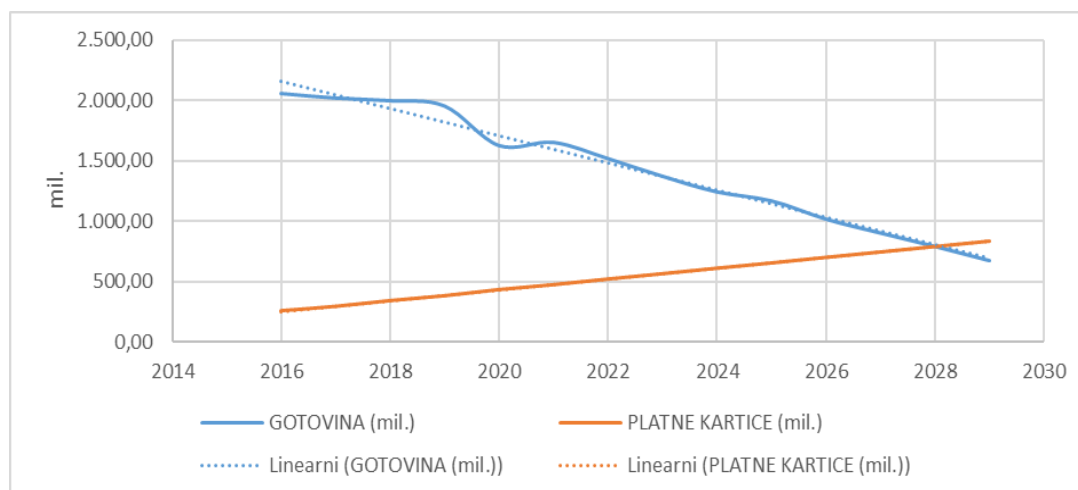
Obzirom da je pandemija COVID-19 uzrokovala specifična odstupanja od uobičajenog obrasca plaćanja u Hrvatskoj tijekom prošle godine, trend rasta je prikazan kroz dva moguća scenarija.

Prvi scenarij je procijenjen na osnovu situacije tijekom posljednjih pet godina odnosno uzeta je u obzir i 2020. godina tijekom koje je zabilježen nagli trend rasta plaćanja platnim karticama koji je potenciran i od strane regulatora financijskih sustava RH. Analiza trenda je provedena uzimajući u obzir količinu transakcija plaćenih gotovim novcem i količinu transakcija plaćenih platnim karticama u razdoblju od 2016. do 2020. godine. Podaci su preuzeti iz statističkih izvješća Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije te je na osnovu tih podataka izrađena i vizualizirana procjena trenda.

Tablica 3 Trend uporabe gotovinskih i bezgotovinskih sredstava plaćanja – simulacija 1.

GODINA	GOTOVINA (mil.)	PLATNE KARTICE (mil.)
2016	2.056,94	257,12
2017	2.019,16	293,14
2018	1.997,01	340,56
2019	1.953,50	381,17
2020	1.626,07	432,25
2021	1.652,32	472,33
2022	1.518,23	518,91
2023	1.371,80	563,41
2024	1.243,01	608,96
2025	1.168,30	652,52
2026	1.017,75	698,35
2027	902,48	742,82
2028	791,50	787,68
2029	673,96	832,39

Izvor: izračun autora (sivi dio) prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020. (bijeli dio)

Grafikon 17 Procjena trenda ponašanja korisnika prema načinu plaćanja

Izvor: izrada autora prema podacima iz tablice 3.

Sukladno dobivenim rezultatima, procjenjuje se da bi nastavak ovakvog trenda doprinio da platne kartice uzlaznom putanjom u vrlo kratkom periodu preuzmu tržište platnih sustava. U tablici 3. je sivom bojom prikazan trend povećanja broja transakcija provedenih platnim karticama i trend smanjenja broja transakcija provedenih gotovim novcem (novčanice i kovanice). U pripadajućem grafikonu je vidljiv trend linearnog rasta broja transakcija provedenih platnim karticama te trend linearnog pada količine transakcija plaćenih novčanicama i kovanim novcem. Prema ovom trendu do 2028. godine bi došlo do promjene u dinamici plaćanja te bi više transakcija bilo plaćeno bezgotovinskim nego gotovinskim načinima plaćanja.

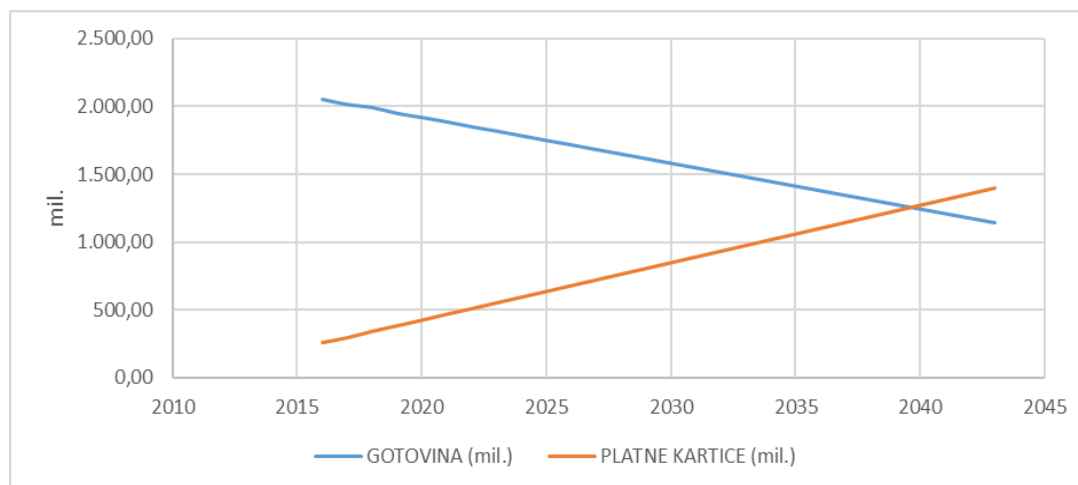
Ovdje treba naglasiti da se radi o specifičnoj situaciji koja nije izgledna no pokazuje kako se trend može jako promijeniti odnosno ubrzati uslijed odstupanja u uobičajenom obrascu ponašanja.

Druga je procjena izrađena sukladno aktualnim trendovima koji su prevladavali prije pandemije, odnosno prikazan je spori i konstantan rast bezgotovinskih načina plaćanja. Analiza trenda je, kao i za prethodni scenarij, provedena uzimajući u obzir količinu transakcija plaćenih gotovim novcem i količinu transakcija plaćenih platnim karticama prema podacima Hrvatske narodne banke. Za razliku od prethodnog scenarija u obzir nije uzeta 2020. godina već je napravljena procjena kako situacija s pandemijom ne bi utjecala na predviđanje trenda.

Tablica 4 Trend uporabe gotovinskih i bezgotovinskih sredstava plaćanja – simulacija 2.

GODINA	GOTOVINA (mil.)	PLATNE KARTICE (mil.)
2016	2.056,94	257,12
2017	2.019,16	293,14
2018	1.997,01	340,56
2019	1.953,50	381,17
2020	1.923,54	422,89
2021	1.890,71	466,91
2022	1.853,98	508,07
2023	1.822,58	550,94
2024	1.787,80	593,53
2025	1.753,73	635,55
2026	1.720,64	678,28
2027	1.686,22	720,58
2028	1.652,64	762,95
2029	1.618,89	805,47
2030	1.584,89	847,81
2031	1.551,22	890,25
2032	1.517,34	932,68
2033	1.483,51	975,07
2034	1.449,74	1.017,51
2035	1.415,88	1.059,92
2036	1.382,08	1.102,33
2037	1.348,26	1.144,76
2038	1.314,43	1.187,17
2039	1.280,62	1.229,59
2040	1.246,80	1.272,01
2041	1.212,98	1.314,42
2042	1.179,17	1.356,84
2043	1.145,35	1.399,25

Izvor: izračun autora (sivi dio) prema podacima Hrvatske narodne banke, Platne kartice i kartične transakcije, izdanje 2017., 2018., 2019. i 2020. (bijeli dio)

Grafikon 18 Procjena trenda ponašanja korisnika prema načinu plaćanja

Izvor: izrada autora prema podacima iz tablice 4.

Temeljem analize utvrđen je blagi, konstantan rast bezgotovinskih sredstava plaćanja, te blagi i konstantan pad uporabe novčanica i kovanica. Prognoza pokazuje da bi takav rast odnosno pad doveo za 20 godine doveo do toga da se većina transakcija provodi platnim karticama.

Potrebno je naglasiti da su osim ove dvije procjene mogući i drugačiji trendovi koji će djelovati na tržište platnim prometom no oni nisu analizirani u ovom radu. Sukladno konstantnom napretku tehnologije pretpostavka je da će realnost biti negdje između ta dva trenda. Posebno zbog poslovne politike banaka koje su sve više orijentirane na korištenje bezgotovinskih transakcija.

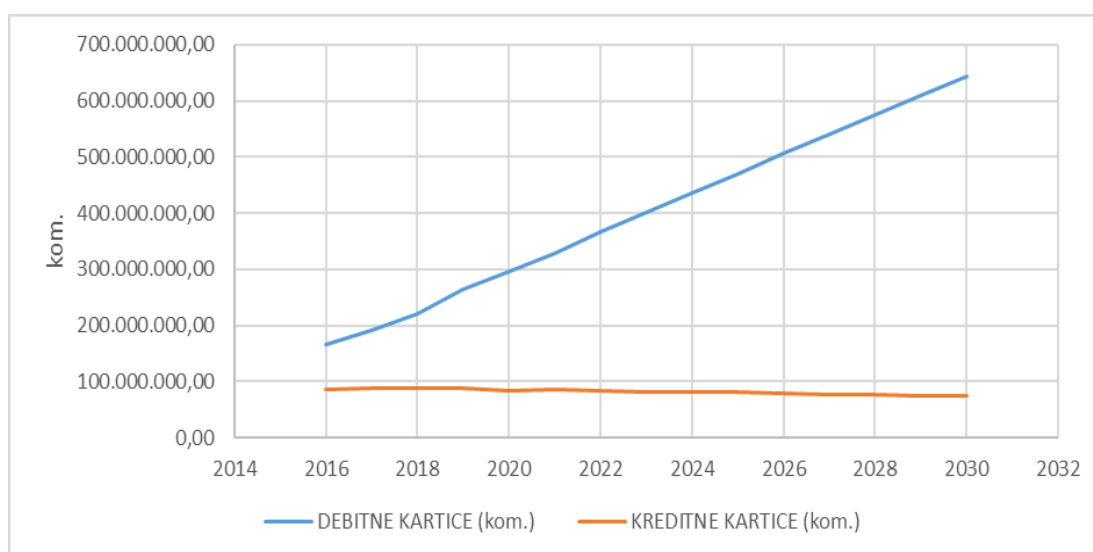
Dodatno je analiziran trend uporabe platnih kartica prema vrsti odnosno provedena je usporedba korištenja debitnih i kreditnih platnih kartica u sljedećih 10 godina. Analiza trenda je provedena uzimajući u obzir količinu transakcija plaćenih debitnim karticama i količinu transakcija plaćenih kreditnim karticama u razdoblju od 2016. do 2020. godine. Podaci su preuzeti iz statističkih izvješća Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije te je na osnovu tih podataka izrađena i vizualizirana procjena trenda.

Tablica 5 Trend uporabe debitnih i kreditnih kartica

GODINA	DEBITNE KARTICE (kom.)	KREDITNE KARTICE (kom.)
2016	165.442.546,00	85.620.472,00
2017	190.409.877,00	87.714.197,00
2018	221.419.359,00	87.898.485,00
2019	264.734.955,00	88.422.118,00
2020	296.901.841,00	82.909.317,00
2021	328.954.816,00	85.098.601,10
2022	366.255.877,60	83.342.435,68
2023	401.821.239,18	81.803.506,69
2024	434.791.727,24	80.473.964,52

2025	470.338.958,91	80.275.825,19
2026	505.823.764,42	78.444.659,74
2027	540.102.361,48	77.471.108,34
2028	574.853.894,78	76.485.582,45
2029	610.148.462,66	75.395.783,76
2030	644.848.229,81	74.098.843,85

Izvor: izračun autora (sivi dio) prema podacima Hrvatske narodne banke, Bezgotovinske platne transakcije izdanje 2017., 2018., 2019., 2020. i 2021. (bijeli dio)

Grafikon 19 Trend uporabe debitnih i kreditnih kartica u slijedećih 10 godina

Izvor: izrada autora prema podacima iz tablice 5.

Prema dobivenim rezultatima potvrđen je linerani trend rasta korištenja debitnih kartica u slijedećih deset godina te blagi pad upotrebe kreditnih kartica.

5. ZAKLJUČAK

Depozitni novac polako, ali ustrajno zauzima svoje mjesto na tržištu platnih usluga RH. U posljednjih pet godina uočljiv je trend povećanja broja i vrijednosti transakcija koje se obavljaju debitnim karticama dok je istovremeno uočljivo smanjenje broja i vrijednosti transakcija koje se obavljaju gotovim novcem. Takvom razvoju situacije je dugoročno pogodovao razvoj internetskog i beskontaktnog načina plaćanja, a kratkoročno situacija s pandemijom COVID-19. To se očituje u dinamici rasta odnosno pada transakcija provedenih platnim kartica u usporedbi s transakcijama provedenim novčanicama i kovanim novcem.

Za očekivati je da će se takva situacija i nastaviti te će depozitni novac zauzimati sve veći udio na tržištu RH što je prikazano i analizom trendova u poglavlju 6.

Izdavatelj valute kune, Hrvatska narodna banka, dužan je osigurati da cjelokupna javnost ima pristup različitim načinima plaćanja i podržati suvremene načine plaćanja te osigurati sigurnost provođenja transakcija različitim načinima plaćanja. Hrvatska je tradicionalna država u kojoj je još uvijek plaćanje novčanicama i kovanim novcem na prvom mjestu. No potrebno je osigurati prilagodljivost novim trendovima i prilagoditi se za brzi ulazak u euro zonu kada će se sve više osjećati utjecaj Europske monetarne unije na naše gospodarstvo.

Kada bi se nastavio identičan trend kao prije pandemije trebalo bi nam minimalno dvadeset godina da depozitni novac i gotov novac dođe na relativnu istu razinu po količini i vrijednosti. U slučaju da se promjene nastave ubrzanim tempom kao tijekom pandemije ista razina bi mogla biti postignuta prije kraja 2028. godine. Naravno, treba imati na umu da je ovo jednostavna simulacija na koju može utjecati čitav niz vanjskih i unutarnjih faktora zbog kojih može doći do velikih promjena i kod transakcija provedenih novčanicama i kovanicama kao i kod transakcija provedenih depozitnim novcem.

IZJAVA

Izjava o autorstvu završnog rada i akademskoj čestitosti

Ime i prezime studenta: Miroslav Poldrugáč

Matični broj studenta: 0234058939

Naslov rada: Depozitni novac kao suvremeno sredstvo plaćanja

Pod punom odgovornošću potvrđujem da je ovo moj autorski rad čiji niti jedan dio nije nastao kopiranjem ili plagiranjem tuđeg sadržaja. Prilikom izrade rada koristio sam tuđe materijale navedene u popisu literature, ali nisam kopirao niti jedan njihov dio, osim citata za koje sam naveo autora i izvor te ih jasno označio znakovima navodnika. U slučaju da se u bilo kojem trenutku dokaže suprotno, spreman sam snositi sve posljedice uključivo i poništenje javne isprave stečene dijelom i na temelju ovoga rada.

Potvrđujem da je elektronička verzija rada identična onoj tiskanoj te da je to verzija rada koju je odobrio mentor.

Datum

Potpis studenta

6. POPIS LITERATURE

KNJIGE I PUBLIKACIJE

De Nederlandsche Bank. (2020). *Shift of cash to debit card continues*. Amsterdam: De "Nederlandsche Bank.

European Central Bank [ECB]. (2020). *Study on the payment attitudes of consumers in the euro area*. Frankfurt am Main, Germany: ECB.

Jonker, N., Hernandez, L., de Vree, R. i Zwaan, P. (2018). *From cash to cards: how debit card payments overtook cash in the Netherlands*, Amsterdam: De Nederlandsche Bank.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2017). *Bezgotovinske platne transakcije (2016.)*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2017). *Platne kartice i kartične transakcije 2016*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2018). *Bezgotovinske platne transakcije (2017)*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2018). *Platne kartice i kartične transakcije 2017*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2019). *Bezgotovinske platne transakcije (2018.)*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2019). *Platne kartice i kartične transakcije 2018*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2020). *Bezgotovinske platne transakcije (2019.)*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2020). *Godišnje izvješće 2019*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

Hrvatska narodna banka [HNB]. (2020). *Platne kartice i kartične transakcije 2019*. Zagreb: Hrvatska narodna banka.

ZAKONI I DRUGI PROPISI

Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci, Narodne novine 75/2008., 54/2013., 47/2020.

ČLANAK IZ ČASOPISA

Rysman, M. i Schuh, S. (2016), *New Innovations in Payments, Innovation Policy and the Economy*, 17, 27-48.

Van der Crujjsen, C., Hernández, L. i Jonker, N. (2017), *In love with the debit card but still married to cash*, *Applied Economics*, 49 (30), 2989-3004.

INTERNETSKI IZVORI

Europska središnja banka [ESB]. Što je novac.

Preuzeto s https://www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/what_is_money.en.html (16. svibnja 2021.)

Ministarstvo financija – Porezna uprava [MFIN PU]. Prikaz podataka iz sustava fiskalizacije.

Preuzeto s https://www.porezna-uprava.hr/HR_Fiskalizacija/Stranice/FiskalizacijaNovo.aspx (6. svibnja 2021.)

Mišić T. *Promjene navika plaćanja građana zbog pandemije COVID-19*.

Preuzeto s <https://www.hnb.hr/-/utjecaj-pandemije-covid-19-na-navike-placanja-u-rh> (28. ožujka 2021.)

Lagarde C. *Payments in a digital world*

Preuzeto s

<https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200910~31e6ae9835.en.html> (13. ožujka 2021.)

7. POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Tablica 1 Broj platnih kartica od 2016. do 2019. godine	6
Tablica 2 Broj potrošaĉa koji posjeduju platne kartice u razdoblju od 2016. do 2019.	9
Tablica 3 Trend uporabe gotovinskih i bezgotovinskih sredstava plaćanja – simulacija 1. ...	23
Tablica 4 Trend uporabe gotovinskih i bezgotovinskih sredstava plaćanja – simulacija 2. ...	25
Tablica 5 Trend uporabe debitnih i kreditnih kartica	26
Grafikon 1 Udio stanovnika RH s barem jednom platnom karticom.....	5
Grafikon 2 Udio stanovnika RH koji imaju samo debitne kartice	6
Grafikon 3 Prikaz udjela debitnih i kreditnih kartica od 2016. do 2019. godine	7
Grafikon 4 Koliĉina debitnih kartica po stanovniku RH.....	8
Grafikon 5 Imatelji platnih kartica	9
Grafikon 6 Udio plaćanja izdanih raĉuna u 2016. i 2017. godini prema naĉinu plaćanja	12
Grafikon 7 Udio plaćanja platnim karticama tijekom 2016. i 2017. godine prema vrsti platnih kartica	12
Grafikon 8 Udio plaćanja izdanih raĉuna u 2018. godini prema vrsti plaćanja	13
Grafikon 9 Udio plaćanja platnim karticama u 2018. godini	13
Grafikon 10 Udio plaćanja izdanih raĉuna u 2019. godini prema vrsti plaćanja	14
Grafikon 11 Udio plaćanja platnim karticama u 2019. godini prema vrsti platne kartice	14
Grafikon 12 Vrijednost plaćenih raĉuna po naĉinu plaćanja tijekom 2016. i 2017. godine ...	16
Grafikon 13 Udio vrijednosti izdanih raĉuna u 2017. godini prema naĉinu plaćanja (samo za platne kartice).....	16
Grafikon 14 Udio vrijednosti izdanih raĉuna prema naĉinu plaćanja (samo za platne kartice)	17
Grafikon 15 Udio vrijednosti transakcija prema vrsti plaćanja.....	18
Grafikon 16 Udio vrijednosti izdanih raĉuna prema naĉinu plaćanja (samo za platne kartice)	18
Grafikon 17 Procjena trenda ponašanja korisnika prema naĉinu plaćanja	24

Grafikon 18 Procjena trenda ponašanja korisnika prema načinu plaćanja.....	26
Grafikon 19 Trend uporabe debitnih i kreditnih kartica u slijedećih 10 godina	27